

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

LLO. 410.016.02.2022

Pani
Teresa Kwiecień
Kierownik
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Brzezinach
ul. Św. Anny 57
95-060 Brzeziny

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/22/055 – Wsparcie dla rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Łodzi
ul. Kilińskiego 210, 90-980 Łódź
T +48 42 239 32 00, F +48 42 239 32 90
llo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzezinach (dalej: MOPS lub Ośrodek), ul. Św. Anny 57, 95-060 Brzeziny
Kierownik jednostki kontrolowanej	Teresa Kwiecień, Kierownik MOPS, od 10 lutego 2009 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja wykonywania zadań związanych z udzielaniem pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności w okresie pandemii COVID-19 2. Pomoc realizowana na rzecz osób i rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19 oraz jej efekty
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2022 (do dnia zakończenia kontroli, tj. 14 września 2022 r.), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi
Kontroler	Izabela Sawicka-Sekrecka, inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr LLO/96/2022 z dnia 2 czerwca 2022 r.

(akta kontroli str.1-8)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623; dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania MOPS w Brzezinach w zakresie udzielania wsparcia i pomocy osobom oraz rodzinom przeżywającym trudności w okresie pandemii COVID-19.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

W MOPS prawidłowo zorganizowano wykonywanie zadań związanych z udzielaniem pomocy osobom i rodzinom będącym w kryzysie. W okresie pandemii COVID-19 zapewniono niezbędne formy wsparcia osobom i rodzinom przeżywającym trudności. Opracowano i realizowano dokumenty strategiczne, w których uwzględniano problematykę pomocy rodzinom przeżywającym trudności, w tym strategię rozwiązywania problemów społecznych oraz monitorowano i koordynowano jej realizację. Zapewniono dostęp do informacji o możliwości uzyskania pomocy w związku z problemami rodzin spowodowanymi pandemią. Okres oczekiwania na udzielenie pomocy osobom potrzebującym nie wydłużył się w związku z pandemią COVID-19. W okresie pandemii nie nastąpiła zmiana w zakresie celów i zadań MOPS w obszarze wsparcia i pomocy rodzinom przeżywającym trudności. W okresie pandemii COVID-19 Ośrodek realizował wszystkie oferowane dotychczas formy pomocy. Zmiana sposobu działania MOPS polegała jedynie na ograniczeniu bezpośredniego kontaktu pomiędzy podopiecznymi, a pracownikami Ośrodka. MOPS dysponował wystarczającymi zasobami kadrowymi dla zapewnienia pełnej realizacji zadań na rzecz pomocy i wsparcia rodzin, a pracownicy posiadali wymagane kwalifikacje.

Realizując zadania z zakresu pomocy oraz wsparcia osobom i rodzinom przeżywającym trudności, MOPS współpracował z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi, zapewniając osobom potrzebującym dostępność różnych form pomocy. Osobom przeżywającym trudności oraz będącym w kryzysie prawidłowo udzielano poradnictwa i specjalistycznej pomocy w ramach interwencji kryzysowej. Zapewniano wsparcie dla osób starszych w ramach działalności Dziennego Domu Senior+³ oraz dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych w Świetlicy Środowiskowo-Terapeutycznej „Świetlik”⁴. Nie wystąpiły przypadki nieudzielenia pomocy lub nierozpatrzenia wniosków skierowanych do MOPS od osób potrzebujących. W związku z problemami rodzin w MOPS podejmowano działania wynikające z rozeznaczonych potrzeb społecznych i realizowano program osłonowy – Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, którego adresatami były dzieci i młodzież, osoby uzależnione od alkoholu oraz ich rodziny. Prawidłowo realizowano procedurę „Niebieskie Karty”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Organizacja wykonywania zadań związanych z udzielaniem pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności w okresie pandemii COVID-19

Opis stanu
faktycznego

1.1. Formy wsparcia osób i rodzin przeżywających trudności

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej: „Dom Seniora”, „Dom”.

⁴ Dalej: „Świetlica”.

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

W kontrolowanym okresie MOPS zapewnił dostępność specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, prawnego i rodzinnego, zgodnie z art. 46 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁶. Osoby potrzebujące wsparcia miały możliwość skorzystania z nieodpłatnych porad prawnych świadczonych raz w tygodniu przez zatrudnionego w MOPS prawnika. Dzieci, młodzież, dorośli oraz rodziny z terenu Miasta mogły skorzystać z porad psychologa zatrudnionego w MOPS, który dodatkowo dyżurował w Domu Seniora. W 2019 r. oraz do marca 2020 r. psycholog dyżurował także raz w tygodniu w prowadzonej przez MOPS Świetlicy „Świetlik”. Od marca 2020 r. ze względu na pandemię COVID-19 zrezygnowano z dyżurów psychologa w Świetlicy, pozostając przy poradnictwie w siedzibie MOPS oraz w Domu Seniora.

Liczba form wsparcia zrealizowanych przez MOPS w poszczególnych latach 2019-2022 (I połowa) przedstawiała się następująco:

- poradnictwo psychologiczne, odpowiednio: 81, 145, 98 i 75 udzielonych porad,
- poradnictwo prawne, odpowiednio: 37, 37, 27 i 17 udzielonych porad,
- poradnictwo socjalne, odpowiednio: 490, 448, 444 i 352 udzielonych porad⁷.

(akta kontroli str. 34-279, 1127-1128)

Pracownicy MOPS udzielali w kontrolowanym okresie pomocy w formie pracy socjalnej. W 2019 r. zawarto sześć kontraktów/projektów socjalnych, natomiast w 2021 r. – dwa. W 2020 r. i 2022 r. nie zawarto żadnego kontraktu. Jak wyjaśniła Kierownik MOPS, w związku z trwającą pandemią COVID-19 zawieranie kontraktów socjalnych nie było zasadne, ponieważ ich realizacja z założenia była zagrożona (np. podjęcie leczenia odwykowego uniemożliwiały ograniczenia sanitarne placówek medycznych, szpitale odwykowe przekształcono w „Covidowe”).

(akta kontroli str.220, 1127-1128, 1488-1490)

MOPS nie prowadził miejsc całodobowego schronienia. Ta forma pomocy realizowana była we współpracy z organizacjami prowadzącymi działalność na rzecz osób bezdomnych. Ośrodek podpisał umowy ze schroniskami dla bezdomnych⁸, w których na zlecenie Ośrodka, w razie zaistniałej potrzeby miało być zapewnione całodobowe schronienie.

MOPS nie świadczył również pomocy w zakresie mieszkań chronionych, rodzin wspierających i domu dla matek. Jak wyjaśniła Z-ca Kierownika, w skali Miasta nie stwierdzono potrzeb w tym zakresie. Pomoc w postaci mieszkania chronionego prowadziło Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brzezinach⁹ we współpracy z Domem Pomocy Społecznej w Dąbrowie w ramach projektu „Brzezińskie Centrum Usług Środowiskowych”. Jeśli zaistniałaby taka potrzeba, podjęto by współpracę z powiatem w celu skierowania rodziny. W przypadku konieczności umieszczenia matki z dzieckiem w Domu Samotnej Matki, MOPS podejmował kontakt z PCPR w celu wskazania najbliższego miejsca udzielenia wsparcia w tej formie. MOPS korzystał z tej formy wsparcia kilka lat temu (przed okresem kontrolowanym). W przypadku potrzeby wsparcia w formie rodziny wspierającej, MOPS analogicznie podjąłby współpracę z PCPR.

Ośrodek nie prowadził punktu konsultacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie oraz telefonu interwencyjnego, co – jak wyjaśniła Z-ca Kierownika – stanowiło zadanie powiatu i realizowane było przez służby podległe staroście.

⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 2268, ze zm.; dalej: ustawa o pomocy społecznej.

⁷ W MOPS przyjęto, że jedna porada dotyczy jednej osoby/rodziny.

⁸ Z trzema w 2019 r. i 2020 r. oraz z pięcioma w 2022 r.

⁹ Dalej: „PCPR”

(akta kontroli str. 690-695, 1477-1480)

MOPS zapewniał pomoc w postaci posiłków dla dorosłych i dzieci. W 2019 r. tą formą pomocy objęto 30 osób dorosłych oraz 112 uczniów w szkołach. W 2020 r. liczby te wyniosły odpowiednio: 29 i 102, w 2021 r. odpowiednio: 22 i 87, natomiast w I półroczu 2022 r. odpowiednio: 26 i 62. W okresie pandemii COVID-19, ze względu na brak możliwości realizacji posiłków w szkołach, MOPS zorganizował pomoc w formie paczek dla dzieci lub świadczeń pieniężnych.

(akta kontroli str. 212-213, 1129-1130, 1462-1463)

W strukturze MOPS funkcjonowała Świetlica Środowiskowo-Terapeutyczna „Świetlik” (placówka wsparcia dziennego) oraz Dzienny Dom „Senior+” (ośrodek wsparcia). Do Świetlicy w I półroczu 2019 r. uczęszczało 21 dzieci, natomiast w drugim półroczu 24 dzieci. W 2020 r. odpowiednio 25 i 33, a w 2021 r. odpowiednio 37 i 27 dzieci. Świetlica działała od poniedziałku do piątku w godz. 10:00-18:00 oraz w wakacje/ferie w godz. 8:00-16:00. W okresie kontrolowanym, do maja 2020 r. opiekę nad dziećmi sprawowało trzech opiekunów, natomiast od maja 2020 r. dwóch. Do świetlicy przyjmowano dzieci i młodzież uczęszczającą do klas szkoły podstawowej z rodzin dysfunkcyjnych. Uczestnictwo w zajęciach było dobrowolne i bezpłatne. Na podstawie rocznego planu pracy, w Świetlicy prowadzono formy pracy środowiskowej dotyczące m.in. pomocy w kryzysach szkolnych, rodzinnych i osobistych, pomocy w nauce, poradnictwa rodzinnego i psychologicznego, zajęć terapeutycznych, organizacji zajęć w okresie wakacji i ferii.

Dzienny Dom „Senior+” został włączony w struktury MOPS z dniem 1 stycznia 2018 r.¹⁰. Oferta Domu Seniora skierowana była do mieszkańców Miasta nieaktywnych zawodowo, powyżej 60 roku życia. Dom działał w dni robocze w godz. 8.00-16.00 i dysponował 15 miejscami. Zgodnie z § 3 ust 4 regulaminu¹¹, decyzję o przyjęciu do Domu podejmowano na podstawie kwestionariusza zgłoszeniowego, wniosku oraz zaświadczenia lekarskiego. Pracownicy MOPS na potrzeby zakwalifikowania do korzystania z tej formy pomocy, dokonywali analizy sytuacji rodzinnej, dochodowej, zdrowotnej i mieszkaniowej kandydatów.

Kierownikiem Domu Seniora oraz Świetlicy został ustanowiony Kierownik MOPS. Jak wyjaśniła Kierownik, zgodnie z uchwałą nr XVI/330/2017 Rady Miasta Brzeziny z dnia 30 listopada 2017 r. Dom został włączony w strukturę MOPS, co oznaczało, że jedyną jednostką organizacyjną pomocy społecznej w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej był MOPS, którym kierował Kierownik. W związku z tym nie było podstaw do zatrudniania odrębnie kierownika Domu Seniora. Taka forma funkcjonowania Domu nie budziła zastrzeżeń ani na etapie zmian organizacyjnych ani przy finansowaniu jego działalności przez Łódzki Urząd Wojewódzki. Również sprawozdania z działalności Domu były przysyłane do Wydziału Zdrowia, Rodziny i Polityki Społecznej Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego, jak i do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej. Instytucje te posiadały informację, że Dom działał w strukturach MOPS i nie budziło to żadnych zastrzeżeń.

Analogiczna sytuacja dotyczyła Świetlicy, która uchwałą Rady Miasta Brzeziny nr VII/37/07 z dnia 26 kwietnia 2007 r. została wpisana w strukturę MOPS. Zgodnie §7 z regulaminu Świetlicy „Świetlik”, nadzór nad właściwym funkcjonowaniem Świetlicy sprawował Kierownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brzezinach, któremu bezpośrednio podlegali pracownicy Świetlicy.

(akta kontroli str. 34-279, 818-825, 1030-1035, 1462-1463)

¹⁰ Uchwała Nr XVI/330/2017 Rady Miasta Brzeziny z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie połączenia jednostek budżetowych Dziennego Domu Senior + w Brzezinach i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brzezinach

¹¹ Wprowadzonego Zarządzeniem Nr 7/2021 Kierownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brzezinach z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Dziennego Domu Senior+ w Brzezinach.

W kontrolowanym okresie MOPS udzielał także pomocy w formie usług opiekuńczych osobom, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagały pomocy innych osób. Usługami tymi, świadczonymi w domu chorego objęto w 2019 r. 43 osoby w wymiarze 13 412 godzin, w 2020 r. 49 osób w wymiarze 13 893 godzin oraz w 2021 r. 43 osoby w wymiarze 10 071 godzin. Koszt tych usług, został pokryty przez Łódzki Oddział Okręgowy PCK w Łodzi i wyniósł odpowiednio: 254 828 zł, 305 532 zł oraz 246 123 zł.

(akta kontroli str. 34-279)

Zgodnie z art. 51b ust. 5 ustawy o pomocy społecznej, MOPS wydawał decyzje kierujące do ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz wydawał decyzje o odpłatności za korzystanie z jego usług. W latach 2019-2021 Ośrodek wydał odpowiednio w poszczególnych latach: 47, 36 i 33 decyzji kierujących do Środowiskowego Domu Samopomocy w Brzezinach¹².

(akta kontroli str. 34-279)

W kontrolowanym okresie MOPS wydawał także decyzje kierujące do umieszczenia w Domu Pomocy Społecznej¹³. Ośrodek w przypadku osób wymagających całodobowej opieki z powodu choroby, niepełnosprawności lub wieku, dla której nie można było zapewnić niezbędnej pomocy w środowisku, gromadził niezbędną dokumentację dotyczącą umieszczenia w DPS i kierował sprawę do PCPR w Brzezinach. W 2019 r. Ośrodek wydał pięć takich decyzji, w 2020 r. sześć, zaś w 2021 r. – trzy.

(akta kontroli str. 34-279)

W okresie pandemii COVID-19 ośrodek realizował wszystkie oferowane dotychczas formy pomocy zapisane w ustawie o pomocy społecznej. Zmiana sposobu działania Ośrodka polegała jedynie na ograniczeniu bezpośredniego kontaktu pomiędzy podopiecznymi, a pracownikami Ośrodka oraz realizacji pomocy z uwzględnieniem ograniczeń i ułatwień wprowadzonych ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem Covid-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych¹⁴ (np. przedłużenie ważności orzeczeń o niepełnosprawności, sposób przeprowadzania wywiadów środowiskowych). Jak wyjaśniła Z-ca Kierownika, ograniczenie bezpośrednich kontaktów wynikało nie tylko z działań podejmowanych przez Ośrodek, ale również klienci Ośrodka unikali bezpośrednich wizyt.

(akta kontroli str. 690-695)

W trakcie pandemii COVID-19 formy pomocy i zakres świadczeń w MOPS nie uległy istotnym zmianom. Najczęściej stosowanymi formami pomocy było przyznawanie i wypłata świadczeń pieniężnych (zasiłki stałe, okresowe i celowe). Zdaniem Z-cy Kierownika, pewne ograniczenia nastąpiły w zakresie pracy socjalnej i poradnictwa specjalistycznego, które wymagały bezpośredniego kontaktu z klientem. W trakcie pandemii, świadczenie tej formy pomocy przez psychologa, prawnika i pracowników socjalnych odbywało się w dużej części w formie telefonicznej.

W okresie pandemii we współpracy z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Brzezinach¹⁵ realizowano pomoc dla osób pozostających na kwarantannie lub w izolacji. Pomoc ta polegała na realizacji i koordynacji zakupów oraz pomocy żywnościowej dla tych osób.

Ograniczona była działalność Domu Seniora. Uczestnicy w okresach zalecanych przez Wojewodę Łódzkiego nie przychodzili na zajęcia, natomiast pracownicy Domu

¹² Dalej: „ŚDS”

¹³ Dalej: „DPS”

¹⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, ze zm.; dalej: ustawa COVID-19.

¹⁵ Dalej: „PSSE”

– administrator, pracownik socjalny, psycholog – byli codziennie w stałym kontakcie telefonicznym z seniorami. Opiekun dostarczał gorące posiłki, a w razie potrzeby pracownik socjalny i administrator robił zakupy. Działalność Świetlicy odbywała się zdalnie w okresach zalecanych przez Wojewodę Łódzkiego. W tym czasie, wychowawcy świetlicy, poprzez dostępne programy komputerowe i telefonicznie kontaktowali się z uczestnikami świetlicy, pomagali im w odrabianiu lekcji, jak również byli w stałym kontakcie telefonicznym z opiekunami dzieci.

(akta kontroli str. 690-698)

Wprowadzone w MOPS ograniczenia w bezpośrednim kontakcie z podopiecznymi spowodowały, że w mniejszym zakresie świadczona była pomoc niepieniężna w zakresie poradnictwa specjalistycznego. Jednakże w okresie pandemii COVID-19 Ośrodek realizował wszystkie formy pomocy przewidziane przepisami o pomocy społecznej. Jak wyjaśniła Z-ca Kierownika, MOPS na bieżąco rozwiązywał problemy, które się pojawiały, w możliwy na daną chwilę sposób.

(akta kontroli str. 690-695)

1.2. Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych

W kontrolowanym okresie obowiązywały dwie Strategie Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Brzeziny – na lata 2015-2020¹⁶ oraz 2021-2030¹⁷. Strategie te stanowiły materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów z zakresu polityki społecznej¹⁸. Jak wyjaśniła Z-ca Kierownika, bazując na analizie zrealizowanej strategii, badaniach i ankietach jakie zostały przeprowadzone wśród mieszkańców Miasta, w Strategii na lata 2021-2030 wyznaczono takie same cele strategiczne i cele szczegółowe, jakie występowały w poprzedniej strategii, ponieważ większości problemów społecznych w sposób trwały nie można wyeliminować (np. niepełnosprawność, ubóstwo, problemy opiekuńczo-wychowawcze, uzależnienia itd.).

W obu strategiach uwzględniono zagadnienia dotyczące zapewnienia wsparcia osobom i rodzinom przeżywającym trudności, dotyczące m.in.:

- współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w celu aktywizacji i doradztwa zawodowego, jak i pomocy w poszukiwaniu pracy;
- prowadzenia działań profilaktycznych i edukacyjnych dotyczących uzależnień;
- organizowania warsztatów z udziałem Policji nt. zachowań ryzykownych;
- zintegrowanych działań na rzecz rodziny i dziecka poprzez stałą współpracę z placówkami oświatowo-wychowawczymi, kulturalnymi, służbą zdrowia, kuratorami i organizacjami pozarządowymi;
- przydzielania rodzinom asystenta rodziny;
- prowadzenia poradnictwa specjalistycznego;
- dożywiania wszystkich wymagających tego dzieci i zapewnienia jednego gorącego posiłku osobom tego pozbawionym;
- działalności Zespołu Interdyscyplinarnego;
- realizacji procedury „Niebieskiej Karty”;
- pomocy finansowej oraz w naturze;
- podejmowania współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezdomnych;

¹⁶ Uchwała Nr VIII/48/2015 Rady Miasta Brzeziny z dnia 23.04.2015 r.

¹⁷ Uchwała Nr XXIX/293/2021 Rady Miasta Brzeziny z dnia 21.04.2021 r.

¹⁸ Opisane szerzej w pkt. 1.3 i 1.10.

- promowania w Mieście prawidłowego modelu rodziny oraz edukowania rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich.

W strategiach nie zmieniono celów i zadań oraz sposobów ich realizacji uwzględniając uwarunkowania pandemii COVID-19. Jak wyjaśniła Kierownik MOPS, opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych 2021-2030 zawierała wszystkie problemy społeczne, w tym ochronę zdrowia. Nie dokonywano rozpoznania problemów społecznych i analizy potrzeb wyłącznie z uwzględnieniem wpływu pandemii COVID-19. Zgodnie z art 7 ustawy o pomocy społecznej powodem ubiegania się o pomoc jest długotrwała lub ciężka choroba, zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa. Stan pandemii można utożsamiać z każdą w tych podstaw ubiegania się o pomoc. Stan pandemii w znaczący sposób nie zmienił potrzeb rodzin korzystających z pomocy. W każdym przypadku forma i zakres pomocy stanowił przedmiot indywidualnej oceny.

(akta kontroli str. 417-548, 1488-1490)

W strategiach rozwiązywania problemów społecznych sformułowano sześć nw. celów strategicznych:

1. Poprawa jakości życia mieszkańców Miasta w tym osób wykluczonych, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rozwój elementów ekonomii społecznej.
2. Stworzenie optymalnych warunków sprzyjających wspieraniu rodziny oraz pomoc rodzicom w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych.
3. Zapobieganie i przeciwdziałanie problemom uzależnień.
4. Utrzymanie osób starszych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym.
5. Zabezpieczenie środków materialnych na zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych osób bezdomnych.
6. Współpraca z organizacjami pozarządowymi.

Do realizacji ww. celów, poza jednostkami samorządu miejskiego i powiatowego, MOPS zaprosił organizacje pozarządowe, działające na rzecz osób zagrożonych marginalizacją społeczną (Warsztaty „Blisko Ciebie” działające przy Stowarzyszeniu Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych „Naszym Dzieciom” w Brzezinach, Środowiskowy Dom Samopomocy w Brzezinach, Stowarzyszenie Abstynenckie Klubu Wzajemnej Pomocy „Viola” w Brzezinach, Towarzystwo im. Św. Brata Alberta, koło Brzezińskie, Oddział Rejonowy Polskiego Czerwonego Krzyża w Brzezinach).

(akta kontroli str. 417-686)

Cele sformułowane w Strategii, w wyniku monitorowania stopnia ich realizacji zostały corocznie określone jako efektywnie realizowane. Obowiązujące cele odpowiadały potrzebom mieszkańców. Jak wynikało ze sprawozdań z realizacji Strategii, działania realizowane w jej ramach przyczyniły się do poprawy sytuacji socjalno-bytowej mieszkańców Miasta. W wyniku analizy sprawozdań z realizacji Strategii za poszczególne lata objęte kontrolą wynikało, że MOPS zrealizował zadania mu przypisane, wspólnie z innymi instytucjami, zgodnie z określonym harmonogramem, w powiązaniu z przyjętymi celami. I tak:

- w celu poprawy jakości życia mieszkańców Miasta w tym osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym – MOPS wspólnie z Powiatowym Urzędem Pracy w Brzezinach rozpowszechniał informacje o nowych ofertach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, stażach oraz organizacji robót publicznych. MOPS udzielał także pomocy finansowej i w naturze, w szczególności z przeznaczeniem na zakup żywności, opału, leków czy

odzieży oraz na pokrycie zaległości w opłatach. W ramach ww. celu MOPS prowadził także dożywianie dzieci i dorosłych;

- w celu stworzenia optymalnych warunków sprzyjających wspieraniu rodziny oraz pomocy rodzicom w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych, MOPS był jednym z realizatorów Miejskiego Programu Wspierania Rodziny, którego głównym celem było polepszenie sytuacji rodzin i poprawa jakości życia. MOPS realizował także zadania asystenta rodziny, udzielał poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego i rodzinnego) a także prowadził pracę socjalną i interwencję kryzysową;
- w celu zapobiegania i przeciwdziałania problemom uzależnień na terenie Gminy działał Zespół Interdyscyplinarny. W ramach podejmowania działań profilaktycznych i edukacyjnych, Ośrodek prowadził Świetlicę „Świetlik” a także udzielał porad psychologicznych i prawnych rodzinom, u których występują problemy alkoholowe;
- w celu utrzymania osób starszych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienia im udziału w życiu społecznym, MOPS prowadził Dzienny Dom Senior+ oraz udzielał pomocy w formie usług opiekuńczych w domu chorego;
- w celu zabezpieczenia środków materialnych na zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych osób bezdomnych, Ośrodek oferował wsparcie w postaci gorącego posiłku oraz zawarł umowy w imieniu Miasta na zapewnienie w okresie zimowym całodobowego schronienia bezdomnym.

(akta kontroli str. 549-686)

W ramach koordynacji i monitorowania¹⁹ realizacji Strategii, Kierownik MOPS co roku otrzymywał sprawozdania z wykonania zadań i celów przyporządkowanych do realizacji poszczególnym instytucjom i organizacjom z terenu Miasta. Informacje te włączano do raportu z realizacji strategii, który corocznie w kwietniu był omawiany na komisjach Rady Miasta, a następnie przedstawiany na Sesji Rady Miasta. Działania te miały na celu bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań.

(akta kontroli str. 549-686, 692)

1.3. Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie

W obowiązujących na lata 2017-2020 oraz 2021-2025 Miejskich Programach Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie²⁰ ujęto zagadnienia dotyczące wsparcia dla rodzin przeżywających trudności. W tym celu określono działania dotyczące pomocy materialnej i finansowej dla rodzin, pomocy w formie dożywiania, monitorowania sytuacji zdrowotnej w rodzinach, poradnictwa specjalistycznego, działań profilaktycznych w zakresie przemocy w rodzinie oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób pracujących z osobami doświadczającymi przemocy. Na lata 2017-2020 dodatkowo zaplanowano działanie dotyczące organizowania czasu wolnego i wypoczynku dzieciom. Działania, które zostały przypisane do realizacji MOPS dotyczyły pomocy materialnej i finansowej oraz dożywiania, a także działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy. Poradnictwo specjalistów zostało przydzielone Zespołowi Interdyscyplinarnemu i grupom roboczym.

(akta kontroli str. 280-303)

Zadania zapisane w programach przeciwdziałania przemocy były przez MOPS stale realizowane. Ośrodek prowadził bieżącą obserwację sytuacji rodzin z terenu Miasta i reagował na informacje o niepokojących zachowaniach, utrzymując stały kontakt

¹⁹ Poprzez ocenę jakościową.

²⁰ Dalej: „program przeciwdziałania przemocy”.

z członkami Zespołu Interdyscyplinarnego, mając na celu szybką pomoc osobom zagrożonym przemocą. W trakcie trwania pandemii COVID-19, MOPS oferował wsparcie psychologa i pracę socjalną w celu pomocy rodzinom. Jak wyjaśniła Z-ca Kierownika, ze względu na brak środków finansowych w czasie pandemii, nie był realizowany cel związany z podnoszeniem kwalifikacji osób pracujących z osobami doświadczającymi i stosującymi przemoc w rodzinie.

(akta kontroli str.692-693)

Realizacja programu przeciwdziałania przemocy była elementem corocznego sprawozdania z działalności Ośrodka, przedkładanego Radzie Gminy. W sprawozdaniach tych zostały ujęte rodzaje oraz wskaźniki wykonania działań jakie podejmował MOPS w celu realizacji ww. programu. Działania te dotyczyły m.in. pomocy materialnej i finansowej, diagnozowania problemu przemocy, monitorowania sytuacji rodzin, pracy socjalnej, działań profilaktycznych w szkołach, rozpowszechniania materiałów edukacyjnych dotyczących zjawiska przemocy, współpracy z instytucjami oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób pracujących z osobami doświadczającymi przemocy²¹. MOPS przedkładał także Łódzkiemu Urzędowi Wojewódzkiemu coroczne Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W sprawozdaniach tych zawarto działania i wskaźniki dotyczące m.in. realizacji procedury „Niebieskiej Karty”²², pomocy w formie poradnictwa psychologicznego, prawnego itp.²³ oraz działań dotyczących badania skuteczności udzielanej pomocy²⁴.

Jak wyjaśniła Z-ca Kierownika, niezależnie od powyższych działań monitorujących realizację programu i sporządzanych sprawozdań, Zespół Interdyscyplinarny w cyklach 6-miesięcznych dokonywał oceny sytuacji w rodzinach objętych pomocą. Monitorując zjawisko przemocy Ośrodek prowadził stałą współpracę z Komendą Powiatową Policji, szkołami, kuratorami sądowymi, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, kołem terenowym PCK, pełnomocnikiem ds. rozwiązywania problemów alkoholowych oraz Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie.

Jak oświadczyła Z-ca Kierownika, w ostatnich latach zaobserwowano spadek liczby zjawisk związanych z przemocą w rodzinie.

(akta kontroli str. 34-279, 304-355, 693)

Ośrodek identyfikował podejrzenie zjawiska przemocy w rodzinach, w przypadkach zgłoszenia ze strony klienta/ofiary przemocy oraz ze zgłoszeń innych instytucji czy osób, a Zespół Interdyscyplinarny prowadził procedurę Niebieskiej Karty. Jak wynika ze sprawozdań z realizacji programu przeciwdziałania przemocy, na terenie Miasta Brzeziny identyfikowane zjawiska przemocy, w okresie 2019-2021 miały tendencję spadkową. W okresie objętym kontrolą liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie na terenie Miasta wyniosła odpowiednio: 67, 41 i 32.

(akta kontroli str. 304-345, 693)

1.4. Rozeznanie problemów społecznych i analiza potrzeb

Jak wyjaśniła Z-ca Kierownika, MOPS nie dokonywał odrębnych analiz i diagnoz dotyczących rozpoznania problemów społecznych i analizy potrzeb wyłącznie z uwzględnieniem wpływu pandemii COVID-19. Powodem ubiegania się o pomoc jest m.in. długotrwała lub ciężka choroba, zdarzenie losowe czy sytuacja kryzysowa,

²¹ Działanie realizowane przed pandemią COVID-19, w 2019 r.

²² Liczba rodzin objętych procedurą, odpowiednio: 21, 14 i 16.

²³ Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa, odpowiednio: 67, 41, 32.

²⁴ Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” na skutek ustania przemocy w rodzinie, odpowiednio: 19, 14 i 16.

dlatego też, zdaniem Kierownik, stan pandemii można utożsamiać z każdą z tych podstaw ubiegania się o pomoc. *Stan pandemii w znaczący sposób nie zmienił potrzeb rodzin korzystających z pomocy. W każdym przypadku forma i zakres pomocy stanowiła przedmiot indywidualnej oceny. Rozpoznanie problemów społecznych i analiza potrzeb zawarta była w ocenie zasobów pomocy społecznej sporządzanej corocznie i przedkładanej Radzie Miasta.*

(akta kontroli str. 690-695)

W każdym roku, zgodnie z art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej, kierownik MOPS przedstawiał radzie gminy wykaz potrzeb w zakresie pomocy społecznej, który stanowił integralną część sprawozdań z działalności MOPS oraz oceny zasobów pomocy społecznej Gminy Brzeziny. Dane z ww. dokumentów umożliwiały analizowanie i monitorowanie występowania problemów społecznych oraz planowanie działań aktywizujących jednostki samorządu w obszarze usług społecznych.

W latach 2019-2021 jako istotne potrzeby płynące z przeprowadzonych analiz MOPS wykazał:

- rozwój taniego budownictwa socjalnego, dzięki któremu osobom o niskich dochodach łatwiej będzie radzić sobie z zaspokajaniem potrzeb bytowych;
- utworzenie infrastruktury socjalnej, bez której niemożliwa będzie realizacja celów Gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych;
- stworzenie lokalnego programu zachęt inwestycyjnych aby przyciągnąć nowych inwestorów do Miasta;
- podniesienie jakości życia w Mieście, w tym poprzez szeroką ofertę kulturalną i sportowo-rekreacyjną.

(akta kontroli str. 34-279, 1177-1387)

W kontrolowanym okresie w Gminie Brzeziny nie opracowano i nie wdrożono lokalnych programów wynikających z art. 110 ust. 10 ustawy o pomocy społecznej, w obszarach, które rekomendowano w ramach wykazu potrzeb w zakresie pomocy społecznej. Jak wyjaśniła Kierownik MOPS, Ośrodek nie jest realizatorem zadań o których mowa, a jedynie wskazuje kierunki, w których zauważa potrzebę rozwoju.

(akta kontroli str. 1481-1485)

1.5. Zasoby pomocy społecznej gminy

Miasto Brzeziny w 2019 r. dysponowało 45 miejscami w dziennych ośrodkach wsparcia (w tym 15 miejsc w Dziennym Domu Senior+ oraz 30 w Świetlicy „Świetlik”, przy czym liczba osób korzystających była większa i wyniosła 58. W 2020 r. przy takiej samej liczbie miejsc, liczba osób wyniosła 54, natomiast w 2021 r. – 56.

Zdaniem Z-cy Kierownika MOPS, Gmina dysponowała wystarczającymi zasobami dla zapewnienia pełnej realizacji zadań na rzecz pomocy i wsparcia osób i rodzin. Zauważalny był jedynie brak wystarczającej liczby mieszkań socjalnych, co powodowało trudności w usamodzielnianiu się lub poprawie warunków mieszkaniowych osób i rodzin. Zasoby te nie zmieniły się w okresie pandemii COVID-19.

(akta kontroli str. 693, 1177-1387)

1.6. Trudności w realizacji zadań w zakresie pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności w związku z pandemią COVID-19

W okresie pandemii nie nastąpiła zmiana w zakresie celów i zadań MOPS w obszarze wsparcia i pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności. Jak wyjaśniła Z-ca Kierownika, podstawowym i w zasadzie jedynym problemem w realizacji zadań związanych z udzielaniem wsparcia osobom będącym w sytuacji kryzysowej, był brak

możliwości osobistych kontaktów klientów (szczególnie tych przybywających na kwarantannie lub w izolacji) z pracownikami ośrodka. W związku z tym wzmożono kontakty telefoniczne z podopiecznymi, aby na bieżąco monitorować sytuację rodzin. Porady i konsultacje socjalne, psychologiczne i prawne udzielane były według bieżących potrzeb telefonicznie.

(akta kontroli str.693-694)

1.7. Organizacja pracy MOPS w okresie pandemii COVID-19

W okresie pandemii COVID-19 nie uległy zmianie dni i godziny pracy Ośrodka. MOPS pracował od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00-16.00. Przewidziana została możliwość pracy zdalnej z elementami rotacji pracowników świadczących pracę w siedzibie Ośrodka, jednak ta forma pracy nie została ostatecznie wprowadzona.

(akta kontroli str. 694)

Zarządzeniem nr 1/2020 Kierownika MOPS z dnia 12 marca 2020 r. w sprawie wprowadzenia prewencyjnych zasad ochrony przed koronawirusem, zgodnie z komunikatem Wojewody Łódzkiego z dnia 11 marca 2020 r. oraz zarządzeniem nr 50/2020 Burmistrza Miasta Brzeziny z dnia 12 marca 2020 r., Kierownik wydał decyzję o zamknięciu Dziennego Domu „Senior+” oraz Świetlicy „Świetlik”²⁵. Pracownicy socjalni świadczący pracę w terenie, ograniczyli wykonywanie obowiązków do niezbędnego minimum wyłącznie w sytuacjach nagłych, po uprzednim uzgodnieniu telefonicznym. W celu załatwienia spraw w MOPS należało kontaktować się telefonicznie lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Obsługa klientów mogła odbywać się po uzgodnieniu telefonicznym, jedynie w sprawach pilnych, wyłącznie w miejscach do tego wyznaczonych. MOPS zapewnił środki ochrony osobistej dla pracowników oraz stworzył warunki zgodnie z zaleceniami służb sanitarnych dla podopiecznych Ośrodka. Zakupiono i na bieżąco uzupełniano maseczki jednorazowe, przyłbice, rękawiczki, płyny do dezynfekcji rąk i powierzchni. Ponadto został zakupiony ozonator urządzenie do dezynfekcji rąk dla klientów.

W okresie zawieszenia działalności Świetlicy, pracownicy kontynuowali współpracę z rodzinami, nauczycielami, asystentami rodziny, psychologami i pracownikami socjalnymi. W celu kontaktowania się z dziećmi został założony „świetlikowy komunikator”, dzięki któremu opiekunowie mogli pomagać podopiecznym w odrabianiu lekcji, a także prowadzić inne dodatkowe zajęcia. Uczestnikom Świetlicy zapewniono suchy prowiant w formie kanapki.

W ramach działalności Dziennego Domu „Senior+”, podczas gdy placówka została zamknięta, wszyscy uczestnicy otrzymywali wsparcie w ramach pomocy żywnościowej. Dla wszystkich podopiecznych przygotowywano paczki z suchym prowiantem, a także produkty i półprodukty. W ramach monitorowania sytuacji podopiecznych oraz zapewnienia im pomocy, wszyscy uczestnicy zostali objęci wsparciem psychologa i pracownika socjalnego, którzy utrzymywali stały kontakt telefoniczny z podopiecznymi.

(akta kontroli str. 140, 144, 1068-1073, 1488-1490)

Pełna informacja o możliwości uzyskania pomocy oraz jej zakresie umieszczana była na tablicy ogłoszeń, znajdującej się w ogólnodostępnym pomieszczeniu przy wejściu do Ośrodka. Informacja zawierała wykaz warunków do spełnienia przy ubieganiu się o pomoc oraz wymaganych dokumentów. W pomieszczeniu tym umieszczony był pojemnik na korespondencję oraz formularze wniosków. W okresie zamknięcia budynku kontakt z pracownikami był możliwy, przy zachowaniu zalecanych środków

²⁵ Placówki pozostały zamknięte do 24 maja 2020 r.

ostrożności, przez znajdujące się w drzwiach wejściowych okienko, a także telefonicznie i mailowo.

W celu popularyzacji wiedzy na temat możliwości uzyskania pomocy, w związku z problemami rodzin spowodowanych pandemią, umieszczano informacje na stronie internetowej Ośrodka. O możliwości uzyskania pomocy, informacja przekazywana była również przez PSSE. Na stronie internetowej Miasta umieszczona została informacja o możliwości uzyskania porady psychologa i numer telefonu kontaktowego.

(akta kontroli str. 690-695)

1.8. Dostępność specjalistów

W okresie objętym kontrolą w Ośrodku na stanowiskach specjalistów pracowało łącznie:

- 20 osób w 2019 r., w tym: 11 pracowników socjalnych, 2 aspirantów pracy socjalnej, 2 asystentów rodziny, 2 instruktorów terapii zajęciowej, instruktor ds. kulturalno-oświatowych, psycholog oraz radca prawny;
- 19 osób w 2020 i 2021 r., w tym: 11 pracowników socjalnych, 2 aspirantów pracy socjalnej, 2 asystentów rodziny, instruktor terapii zajęciowej, instruktor ds. kulturalno-oświatowych, psycholog oraz radca prawny;
- 20 osób w 2022 r., w tym: 10 pracowników socjalnych, 3 aspirantów pracy socjalnej, 2 asystentów rodziny, 2 instruktorów terapii zajęciowej, instruktor ds. kulturalno-oświatowych, psycholog oraz radca prawny.

W latach 2019-2021 jeden pracownik socjalny przypadał odpowiednio na 962, 951 i 948 mieszkańców Brzezin. Było to zgodne z wymogiem art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej, według którego ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy, w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców.

Szczegółowa analiza kwalifikacji pięciu pracowników wybranych do próby wykazała, iż:

- pracownik socjalny zatrudniony na pełen etat na podstawie umowy o pracę posiadał wymagane w art. 116 ust. 1 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej, kwalifikacje (ukończone przed 2013 r. studia wyższe na kierunku polityka społeczna);
- asystent rodziny zatrudniony na pełen etat na podstawie umowy o pracę posiadał wymagane w art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny kwalifikacje (studia na kierunku psychologia oraz studia podyplomowe na kierunku asystent rodziny)
- psycholog zatrudniony na pełen etat, na podstawie umowy o pracę posiadał kwalifikacje określone przepisami ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów²⁶
- radca prawny zatrudniony na podstawie umowy o pracę na ½ etatu, spełniał wymogi kwalifikacyjne określone w ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych i wpisany na listę radców prawnych w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Łodzi.
- Kierownik MOPS spełniał wymogi kwalifikacyjne określone w art. 122 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, tj. posiadał wymagany staż pracy w pomocy społecznej oraz ukończone studia podyplomowe w zakresie organizacji pomocy społecznej.

(akta kontroli str. 1136-1141, 1146)

²⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 1026.

Zdaniem Z-cy Kierownika MOPS dysponował wystarczającymi zasobami kadrowymi dla zapewnienia pełnej realizacji zadań na rzecz pomocy i wsparcia rodzin. W okresie pandemii COVID-19 zatrudniony został kolejny pracownik na stanowisku asystenta rodziny. Poza tym nie nastąpiły inne zmiany w zakresie zatrudnienia pozostałych specjalistów.

(akta kontroli str. 694)

1.9. Współpraca w realizacji zadań

MOPS realizując zadania z zakresu wsparcia osób i rodzin przeżywających trudności stale współpracował m.in. z Policją, która stanowiła asystę w interwencjach w środowisku; Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Brzezinach, do którego MOPS kierował wnioski o umieszczenie w Domu Pomocy Społecznej oraz o pomoc w ramach projektu „Brzezińskie Centrum Usług Środowiskowych”; Zakładem Ubezpieczeń Społecznych w zakresie ustalania praw do emerytur i rent; Powiatowym Urzędem Pracy w Brzezinach w celu pomocy klientom w znalezieniu pracy oraz kierowania do prac społecznych; organizacjami, Stowarzyszeniem Pomocna Dłoń i innymi stowarzyszeniami prowadzącymi schroniska dla bezdomnych w celu umieszczania w nich potrzebujących oraz monitorowania ich sytuacji i współpracy przy rozdysponowywaniu paczek z żywnością, a także z parafiami na terenie Miasta, w celu organizacji pochówku i pomocy w rozdysponowaniu pomocy żywnościowej.

W trakcie trwania pandemii COVID-19, trudności we współpracy wynikały jedynie z ograniczeń i obostrzeń sanitarnych.

(akta kontroli str.692)

1.10. Projekty socjalne i programy osłonowe

W latach 2019-2022 w zakresie lokalnym MOPS realizował program socjalny w ramach podejmowanej corocznie przez Radę Miasta uchwały w sprawie przyjęcia Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Adresatami programu były dzieci i młodzież, osoby uzależnione od alkoholu oraz ich rodziny. W ramach tego programu MOPS finansował i koordynował działalność Świetlicy Środowiskowo-Terapeutycznej „Świetlik”, w której świadczone pomoc dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym. Na realizację programów w latach 2019-2022 zaplanowano odpowiednio: 187.204 zł, 197.365 zł, 203.774 zł, 231.108 zł, z czego wydatkowano odpowiednio: 180.824,73 zł, 153.475,74 zł, 198.774,77 zł oraz 98.706,86 zł w I połowie 2022 r. Źródłem finansowania programu były środki z budżetu Miasta – z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

(akta kontroli str. 34-279, 756-783, 1391-1392)

1.11. Zespół Interdyscyplinaryny

Na podstawie porozumień ze Szkołami Podstawowymi nr 1 i nr 2 w Brzezinach, Komendą Powiatową Policji w Brzezinach Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Brzezinach, Gimnazjum w Brzezinach²⁷ oraz Łódzkim Zarządem Okręgowym Polskiego Czerwonego Krzyża, na terenie Brzezin działał Zespół Interdyscyplinaryny²⁸. Sposób i tryb powoływania i odwoływania członków Zespołu określony został w uchwale Rady Miasta Brzeziny nr XI/81/2011 z 31 sierpnia 2011 r. oraz w uchwale nr XXVI/197/2020 z 30 kwietnia 2020 r. Zgodnie z uchwałą z 2011 r. spotkania Zespołu odbywały się w zależności od potrzeb, nie rzadziej niż raz na kwartał. W latach 2019-2021 odbyły się po cztery takie spotkania w roku, natomiast do 30 czerwca 2022 r. – jedno.

²⁷ Wygaszanie funkcjonowania gimnazjów nastąpiło na podstawie art. 127 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe.

²⁸ Dalej: „Zespół”

Do protokołów z posiedzeń każdorazowo dołączano listy obecności z podpisami osób uczestniczących w spotkaniach.

Jak wyjaśniła Z-ca Kierownika, w okresie pandemii COVID-19 Zespół Interdyscyplinarny realizował swoje zadania z uwzględnieniem zasad ochrony przed zarażeniem. Większość spraw członkowie zespołu załatwiali na pośrednictwem kontaktu telefonicznego. Kontakt bezpośredni, z zachowaniem zasad bezpieczeństwa, podejmowano tylko wtedy, kiedy niezbędne było udzielenie wsparcia bezpośrednio w środowisku. Ponieważ członkowie zespołu oraz grup roboczych wywodzą się z różnych środowisk, pozostawali w kontakcie za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej ograniczając do niezbędnych kontakty bezpośrednie.

(akta kontroli str. 695, 706-707, 710-712, 729-755)

W okresie pandemii COVID-19 częstotliwość spotkań grup roboczych nie uległa znaczącej zmianie. W 2019 r. odbyły się 23 spotkania w ramach 21 utworzonych grup, w 2020 r. 21 spotkań w ramach 18 grup, w 2021 r. – 20 przy 16 utworzonych grupach, natomiast w pierwszej połowie 2022 r. 12 spotkań w ramach 10 grup. W czasie pandemii posiedzenia miały formę indywidualnych spotkań przewodniczącego Zespołu z jego członkami lub konsultacji telefonicznych.

(akta kontroli str. 729-755, 1142-1145)

Działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie przypisane Zespołowi oraz grupom roboczym zgodnie z ww. uchwałami Rady Miasta miały zostać określone w porozumieniach zawartych pomiędzy Burmistrzem Miasta a podmiotami, których przedstawiciele wchodziły w skład Zespołu. W ww. porozumieniach zawarto jedynie zapis dotyczący wykonywania zadań w ramach obowiązków służbowych lub zawodowych, bez szczegółowego zakresu działań przekazanych do realizacji poszczególnym członkom. Jak wyjaśniła Kierownik MOPS, *zapis ten należy tłumaczyć w ten sposób, że zakresy obowiązków poszczególnych członków Zespołu Interdyscyplinarnego są tożsame z obowiązkami służbowymi lub zawodowymi instytucji, w których zatrudnieni są specjaliści skierowani do pracy w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego, którego działania określa ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*. Zadaniem Zespołu było integrowanie i koordynowanie działań podmiotów wchodzących w skład Zespołu oraz specjalistów działających w grupach roboczych. W MOPS w ramach pracy w Zespole podejmowano działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, polegające m.in. na diagnozowaniu problemu przemocy w rodzinie i inicjowaniu interwencji w środowisku dotkniętym przemocą, udzielaniu informacji na temat możliwości uzyskania pomocy w szczególności psychologicznej, socjalnej i prawnej, spotkaniach wspierających potrzebujących, rozmowach ze sprawcą o konsekwencjach stosowania przemocy i możliwościach uzyskania specjalistycznej pomocy w postaci terapii czy leczenia, organizacji i udzieleniu niezbędnej pomocy (pomoc medyczna, turnusy terapeutyczne, terapie, zatrzymanie osoby stosującej przemoc). Do działań powołanych grup roboczych w tym zakresie należało, w szczególności opracowywanie i realizacja planu pomocy rodzinie, dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin i ich efektów oraz monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodziło do przemocy lub zagrożonych wystąpieniem przemocy.

(akta kontroli str. 706-707, 710-712, 716-727, 729-755, 1475-1476, 1488-1490)

1.12. Finansowanie zadań na rzecz wsparcia rodzin przeżywających trudności

Kwota wydatków budżetowych planowanych na działalność MOPS (rozdział 85219) w 2019 r. wyniosła 1.366.316 zł, w 2020 r. 1.489.924 zł, w 2021 r. 1.571.940 zł, natomiast w 2022 r. 1.953.983 zł, z czego wydatkowano odpowiednio: 1.359.477,17 zł, 1.454.805,37 zł, 1.554.541,44 zł oraz 951.021,35 zł w I półroczu 2022 r.

Na działalność MOPS związaną ze wspieraniem rodziny (rozdział 85504) zaplanowano:

- w 2019 r. 685.553 zł, z czego wydatkowano 629.364,86 zł,
- w 2020 r. 622.708 zł z czego wydatkowano 640.251,60 zł,
- w 2021 r. 296.430 zł, z czego wydatkowano 216.518,15 zł,
- w 2022 r. 323.909 zł, z czego w I półroczu wydatkowano 92.230,60 zł.

(akta kontroli str. 756-783)

Jak wyjaśniła Z-ca Kierownika, Ośrodek realizował zadania w ramach corocznego budżetu uwzględniającego możliwości finansowe Gminy. W okresie objętym kontrolą środki finansowe przeznaczone na realizację zadań związanych z zapewnieniem potrzebującym wsparcia były wystarczające, z wyjątkiem 2020 r., kiedy niewystarczające były środki przeznaczone na usługi opiekuńcze oraz opłaty za domy pomocy społecznej. W związku z pandemią COVID-19 wysokość wydatków nie uległa zmianie, a zakup środków ochrony osobistej oraz urządzeń służących ograniczeniu ryzyka zakażenia był realizowany według potrzeb, ze środków budżetu. Nie przewidziano konkretnej kwoty na ich zakup. Od drugiego kwartału 2020 r. zakup tych środków dokonywany był na potrzeby jednostek Miasta, bezpośrednio przez Urząd Miasta Brzeziny oraz przez Urząd Wojewódzki w Łodzi.

(akta kontroli str.695)

1.13. Skargi i wnioski dotyczące działalności w zakresie wsparcia osób i rodzin przeżywających trudności

W okresie objętym kontrolą do MOPS i Urzędu Miasta Brzeziny nie wpłynęły skargi oraz wnioski dotyczące działalności Ośrodka w zakresie pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności.

(akta kontroli str. 1503, 1521)

1.14. Kontrole realizacji zadań w zakresie wsparcia osób i rodzin przeżywających trudności

W okresie objętym kontrolą w MOPS przeprowadzono jedną kontrolę dotyczącą wywiązywania się w okresie pandemii COVID-19 z zadań Ośrodka. W dniach 15-18 lutego 2022 r. członkowie Komisji Rewizyjnej dokonali kontroli dokumentacji dotyczącej wydatkowania środków na bezpłatne dożywianie dzieci w szkołach i przedszkolach za I półrocze 2021 r. Podczas kontroli stwierdzono, że wszyscy wnioskujący o bezpłatny posiłek dla dziecka i spełniający kryteria dochodowe otrzymali wskazaną pomoc. Zespół kontrolny nie wniósł uwag co do wydatkowania środków na ww. działania.

(akta kontroli str. 1148-1160)

Stwierdzone
nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie organizację wykonywania zadań związanych z udzielaniem pomocy osobom i rodzinom przeżywającym trudności w okresie pandemii COVID-19 i zapewnienie dostępności niezbędnych form wsparcia.

2. Pomoc realizowana na rzecz osób i rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19 oraz jej efekty

Opis stanu faktycznego

2.1. Liczba osób i rodzin potrzebujących pomocy oraz przyczyny objęcia wsparciem

Liczba osób/rodzin korzystających z form pomocy oferowanych przez MOPS w poszczególnych latach 2019-2022 (I połowa) przedstawiała się następująco:

- poradnictwo psychologiczne, odpowiednio: 81, 145, 98 i 75 rodzin, z czego w ramach interwencji kryzysowej, odpowiednio: 26, 22, 19 i dwie rodziny.
- poradnictwo prawne, odpowiednio: 37, 37, 27 i 17 rodzin, z czego w ramach interwencji kryzysowej: po dwie rodziny w 2019 r. i 2022 r. (I połowa) oraz po jednej rodzinie w 2020 i 2021 r.,
- poradnictwo socjalne, odpowiednio: 499, 448, 444 i 352 rodzin, z czego w ramach interwencji kryzysowej, odpowiednio: 26, 57, 35 i 24 rodziny,
- schronienie doraźne: dwie osoby w 2019 r. i po sześć osób w 2020 i 2021 r., z czego tyle samo w ramach interwencji kryzysowej. W I połowie 2022 r. nie odnotowano ani jednego przypadku udzielenia schronienia doraźnego,
- schronienie tymczasowe, odpowiednio: dwie, pięć, cztery i jedna osoba, z czego tyle samo w ramach interwencji kryzysowej,
- skierowanie do DPS, odpowiednio: 31, 33, 27 i 26 osób, z czego w ramach interwencji kryzysowej: cztery osoby w 2020 r. i jedna osoba w 2021 r., zaś w 2019 r. i I połowie 2022 r. nikogo nie skierowano do DPS w ramach interwencji kryzysowej,
- usługi opiekuńcze, odpowiednio: 43, 49, 43 i 39 osoby, z czego w ramach interwencji kryzysowej jedynie w 2020 i 2021 r., odpowiednio: dwie i cztery osoby,
- skierowanie do schronisk dla bezdomnych: po sześć osób w 2019, 2020 i 2022 r. (I połowa) i 12 osób w 2021 r., z czego w ramach interwencji kryzysowej po sześć osób w 2019 i 2020 r. i 12 osób w 2021 r.,
- obiady dla dzieci, odpowiednio: 112, 102, 87 i 62 osoby,
- obiady dla dorosłych, odpowiednio: 30, 29, 22 i 26 osób.

(akta kontroli str. 1129-1135)

W 2019 r. z pomocy asystenta rodziny korzystało 14 rodzin, w 2020 r. – 13 natomiast w 2021 r. – 16.

(akta kontroli str. 34-279)

W latach 2019-2021 interwencją kryzysową zostało objętych odpowiednio: 26, 57 i 35 rodzin.

(akta kontroli str. 220)

Głównymi przyczynami zgłaszania osób i rodzin oraz udzielenia im pomocy w latach 2019-2022 były ubóstwo²⁹ i bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego³⁰. Pozostałe przyczyny dotyczyły ciężkich chorób w rodzinie i własnych³¹, utraty pracy³²

²⁹ Odpowiednio: 255, 253, 253 i 290 rodzin.

³⁰ Odpowiednio: 216, 229, 263 i 157 rodzin.

³¹ Odpowiednio: 130, 146, 115 i 117 rodzin.

³² Odpowiednio: 115, 128, 135 i 120 rodzin.

oraz alkoholizmu³³. Korzystający z pomocy w MOPS nie wskazywali jako przyczyny zgłoszenia kwarantanny i długotrwałej izolacji oraz innych problemów spowodowanych pandemią COVID-19.

(akta kontroli str. 1129-1135)

W MOPS nie badano przyczyn spadku liczby osób korzystających z poradnictwa prawnego w okresie pandemii w 2021 r. Jak wyjaśniła Kierownik, zasady udzielania porad prawnych nie zmieniły się, co może oznaczać, że w sposób naturalny w tym okresie zapotrzebowanie na porady prawne zmniejszyło się. Udzielenie porady prawnej wiąże się często z dłuższą rozmową, zapoznaniem się z dokumentami, a zatem można również domniemywać, że przyczyną taką mogło być powodowane pandemią unikanie przez klientów ośrodka dłuższych kontaktów z innymi ludźmi. Przyczyny spadku liczby dzieci korzystających z obiadów szkolnych w 2021 r. były spowodowane tym, iż kryteria dotyczące uzyskania pomocy były na tyle wysokie, że część osób nie kwalifikowała się do pomocy. W sytuacjach, w których dochód rodziny przekraczał kryteria dochodowe podejmowano działania, aby obiady dla dzieci były finansowane ze środków Polskiego Czerwonego Krzyża Koło Brzezińskie.

W okresie od stycznia do maja 2021 r. dzieci z klas 0-III, przedszkoli oraz szkoły specjalnej chodziły do szkoły i odbywały naukę stacjonarną. Wszyscy, którzy zwrócili się o pomoc w zakresie zapewnienia obiadów w szkole i spełniali kryteria dochodowe otrzymali wnioskowaną pomoc. Dzieci z klas IV-VIII objęte były nauką w formie zdalnej, w związku z czym pomoc nie była świadczona w formie obiadów, ale w formie paczek z żywnością lub zasiłków pieniężnych. Wszyscy, którzy zwrócili się o pomoc i spełniali kryteria dochodowe byli objęci tą formą pomocy.

(akta kontroli str. 1462-1463)

W MOPS okres oczekiwania na udzielenie pomocy osobom potrzebującym nie wydłużył się w związku z pandemią COVID-19. Nie było także przypadków nieudzielenia pomocy osobom potrzebującym.

(akta kontroli str. 1462-1463)

Jak wynikało z informacji uzyskanych od dyrektorów szkół podstawowych z terenu Miasta oraz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Brzezinach, pomoc dzieciom mającym problemy w związku z pandemią COVID-19 była utrudniona ze względu na brak bezpośredniego kontaktu podczas nauki i obserwacji ucznia. Nauczyciele udzielali uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej zdalnie, w wyznaczonych porach lub – w wyjątkowych przypadkach, gdy dziecko nie mogło uczestniczyć z zajęciami w formie zdalnej – stacjonarnie, z zachowaniem reżimu sanitarnego. W efekcie takiego działania większość uczniów przeżywających trudności była objęta odpowiednim wsparciem. Rodzice mieli kontakt z wychowawcami, pedagogami i psychologami za pomocą programów do komunikacji teleinformatycznej oraz telefonicznie. Szkoły udostępniały rodzicom informacje o możliwych formach wsparcia na terenie szkół, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Brzezinach i świetlicy środowiskowej „Świetlik”.

Głównymi problemami występującymi podczas nauki zdalnej był dostęp do sprzętu informatycznego (laptopy, komputery) i internetu. Dyrektorzy szkół umożliwili wypożyczenie laptopów będących własnością szkół oraz pozyskanych z programów „Zdalna Szkoła” oraz „Zdalna Szkoła+”. Uczniowie, którzy uchylali się od realizacji obowiązku szkolnego i nie uczestniczyli w zajęciach zdalnych, mieli możliwość udziału w zajęciach zdalnych na terenie szkoły pod opieką nauczycieli, z zachowaniem procedury bezpieczeństwa sanitarnego.

³³ Odpowiednio: 32, 29, 33 i 20 rodzin.

U części uczniów dyrektorzy szkół zaobserwowali pojawiające się problemy emocjonalne spowodowane izolacją. W związku z tym, uczniowie byli objęci pomocą psychologa szkolnego oraz kierowani do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Brzezinach. W szkołach zorganizowano dla uczniów dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze i rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, a także prowadzono pedagogizację rodziców przez specjalistów Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej w Brzezinach na temat motywowania dzieci do nauki. Wszyscy Dyrektorzy szkół zauważyli znaczny wzrost liczby uczniów potrzebujących wsparcia psychologiczno-pedagogicznego w okresie pandemii COVID-19³⁴.

(akta kontroli str. 1494-1502)

2.2. Prawdliwość świadczenia pomocy interwencyjnej osobom i rodzinom będącym w kryzysie oraz jej efekty

W MOPS prawidłowo realizowano wsparcie w ramach interwencji kryzysowej osobom/rodzinom będącym w stanie kryzysu. W okresie pandemii COVID-19 nie nastąpiły zmiany w sposobie realizacji ww. pomocy. Szczegółowym badaniem objęto dokumentację sześciu osób/rodzin, którym udzielono wsparcia w ramach interwencji kryzysowej. Analiza dokumentacji wykazała, iż:

- przyczynami zgłoszeń były: w dwóch przypadkach przemoc wraz z innymi problemami, po jednym przypadku: nieodpowiednia opieka nad dziećmi i problemy wychowawcze, próba samobójcza, brak niezbędnego do prawidłowego funkcjonowania rodziny wyposażenia i przewiezienie klienta do hospicjum;
- czterem osobom zaproponowano wsparcie psychologa;
- wszystkim osobom zaproponowano wsparcie w dniu interwencji. Z czterech osób, którym zaproponowano wsparcie psychologa, tylko jedna z niego skorzystała, pozostałe trzy osoby odmówiły współpracy. W jednym z pozostałych dwóch przypadków interwencja zakończyła się przewiezieniem klienta do hospicjum, a w drugim zapewnieniem rodzinie niezbędnego wyposażenia;
- w dwóch przypadkach działania pomocowe wymagały konsultacji ze specjalistami. W jednym przeprowadzono konsultację w ramach zespołu interdyscyplinarnego w związku ze stosowaniem przemocy wobec klientki, w drugim przypadku MOPS nawiązał współpracę z kuratorem i sądem rejonowym w związku z problemami opiekuńczo-wychowawczymi;
- sytuacja życiowa jednej klientki, która skorzystała z pomocy psychologa poprawiła się, a zastosowana kilkumiesięczna terapia psychologiczna pomogła jej odzyskać równowagę psychiczną;
- w pozostałych czterech przypadkach zaproponowana w późniejszym czasie pomoc finansowa oraz przewiezienie do hospicjum jednego z klientów, także przyczyniła się do poprawy sytuacji osób/rodzin;
- wszystkie osoby/rodziny po interwencji kryzysowej (a także przed) były objęte wsparciem pracownika socjalnego. We wszystkich rodzinach został przeprowadzony wywiad środowiskowy i zaplanowane dalsze formy pomocy. Rodziny te zostały objęte wsparciem pracownika socjalnego, który systematycznie dokonywał oceny sytuacji rodziny i kontynuował z nimi pracę w celu poprawy jakości warunków życia. W przypadku klienta

³⁴ Wg. danych otrzymanych z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Brzezinach, liczba dzieci którym udzielono pomocy i wsparcia wyniosła w roku szkolnym 2018/2019 – 278 (z czego 69 korzystało z terapii psychologicznej; w roku 2019/2020 – 265 (w tym 136 korzystających z terapii psychologicznej) oraz w roku 2020/2021 – 327 (z czego 136 korzystało z terapii psychologicznej).

przewiezonego do hospicjum, pracownik socjalny kontaktował się z najbliższą rodziną klienta, w ramach monitorowania sytuacji podopiecznego³⁵.

(akta kontroli str. 1464-1472)

2.3. Prawdliwość udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w uzyskaniu mieszkania

Osobom dotkniętym przemocą w rodzinie nie udzielano w MOPS pomocy w uzyskaniu mieszkania, przewidzianej w art. 3 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie³⁶. Jak wyjaśniła Kierownik, osoby dotknięte przemocą w rodzinie nie zgłaszały potrzeby korzystania z tej formy pomocy, jak również podczas pracy grupy roboczej nie zostały zdiagnozowane takie potrzeby.

(akta kontroli str. 1475-1476)

2.4. Prawdliwość przyznawania pomocy dotyczącej dożywiania dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej

W latach 2019-2022 (do 30 czerwca) wydano łącznie 397 (tj. w 2019 r. – 70, w 2020 r. – 214, 2021 r. – 73 i 2022 r. – 40) decyzji w sprawie udzielenia pomocy w zakresie dożywiania, które obejmowały 363 dzieci (tj. w 2019 r. – 112, w 2020 r. – 102, w 2021 r. – 87 i w 2022 r. – 62).

Zwiększona liczba wydanych decyzji w 2020 r. była podyktowana wprowadzeniem nauki zdalnej w szkołach spowodowanej pandemią COVID-19 i zmianą formy pomocy z obiadów wydawanych w szkole na paczki żywnościowe. Zmiana sposobu realizacji wsparcia następowała w drodze decyzji administracyjnej, w związku z czym, rodzinie wydawano dwie lub więcej decyzji w danym roku. W okresie kontrolowanym nie wystąpiły przypadki nierozpatrzenia wniosku i umorzenia prowadzonego postępowania. Wszystkie wnioski zostały rozpatrzone pozytywnie, a od wydanych decyzji nie złożono odwołań.

Analiza czterech decyzji³⁷ w zakresie prawidłowości ich rozpatrywania i wydawania decyzji administracyjnych wykazała m.in., iż:

- wszystkie decyzje zostały wydane na wniosek rodziców lub opiekunów;
- przed wydaniem wszystkich decyzji, każdorazowo przeprowadzono wywiad środowiskowy, zgodnie z § 2 rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 8 kwietnia 2021 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego³⁸;
- w przypadku dwóch³⁹ decyzji obowiązujących w okresie trwania epidemii COVID-19 (w tym jedna w okresie II kwartału 2020 r. i jedna w okresie III kwartału 2020 r.), Ośrodek dokonał zmiany formy przydzielonej pomocy na paczki żywnościowe;
- w przypadku wszystkich rodzin, dożywianiem objęto wszystkie dzieci w rodzinie;
- w objętych badaniem sprawach okres oczekiwania na przyznanie świadczenia, liczony od dnia złożenia wniosku, wynosił od jednego do 30 dni, zgodnie z art. 35 § 3a ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁴⁰;
- wszystkie osoby, którym została przyznana pomoc z tytułu ubóstwa spełniały kryteria dochodowe, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 11

³⁵ Po dwóch miesiącach od interwencji i przewiezieniu do hospicjum klient zmarł.

³⁶ Dz. U. z 2021 r., poz. 1249; dalej: ustawa o przeciwdziałaniu przemocy.

³⁷ W tym: po jednej decyzji z 2019 r. i 2022 r. oraz 2 decyzje z 2020 r.

³⁸ Dz. U. z 2021 r. poz. 893.

³⁹ Decyzje nr OB.-SZK./7/20 i OB.-SZK./26/20.

⁴⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 735, ze zm.; dalej: „Kpa”.

lipca 2018 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej⁴¹ oraz rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej⁴²;

- wszystkie decyzje spełniały wymogi art. 107 § 1 i 3 Kpa i zawierały pouczenie o przysługującym trybie odwoławczym, a także pouczenie o konieczności poinformowania organu o okolicznościach wskazanych w art. 109 ustawy o pomocy społecznej;
- decyzje zostały wydane przez osoby posiadające upoważnienie do ich wydawania;
- żadna z wytypowanych do analizy decyzji nie została uchylona.

Jak wyjaśniła Kierownik MOPS, posiłki w szkołach, jak i paczki były wydawane przez firmę cateringową, z którą Ośrodek podpisał umowę na świadczenie usług dożywiania dzieci objętych pomocą. Firma ta przygotowywała i dostarczała do domów dzieci paczki żywnościowe. O terminie dostarczenia paczek Ośrodek był informowany telefonicznie, a pracownik socjalny, również telefonicznie potwierdzał z rodzicem lub opiekunem dziecka fakt otrzymania oraz zawartość paczki.

(akta kontroli str. 1129-1130, 1462-1463, 1516-1517)

2.5. Prawdliwość wykonywania pracy z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych

W latach objętych kontrolą na terenie Miasta odnotowano w 2019 i 2020 r. po 12 rodzin, które miały trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W 2021 r. odnotowano 16, a w 2022 r. 18 takich rodzin. Szczegółowa analiza dokumentacji czterech rodzin wykazała iż:

- w dwóch przypadkach MOPS powziął informacje o problemach rodzin od członka tej rodziny, a w pozostałych ze szkoły, do której uczęszczało dziecko oraz z MOPS w Łodzi, pod opieką którego znajdowały się dzieci rodziny, przebywające w pieczy zastępczej;
- w przypadku wszystkich rodzin przeprowadzono wywiad środowiskowy i analizę sytuacji rodziny oraz przydzielono asystenta rodziny, zgodnie z art. 11 ust. 1-4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁴³;
- we wszystkich przypadkach asystenci rodziny prowadzili aktywną pracę z rodziną. W sporządzanych co pół roku ocenach sytuacji rodziny, sprawozdaniach z pracy z rodziną oraz planach pracy z rodziną zakładano m.in. takie kierunki wsparcia jak: motywacja do aktywizacji zawodowej, pedagogizacja rodziców, stworzenie bezpiecznych warunków dla dzieci, poprawa warunków socjalno-bytowych, korzystanie z pomocy psychologa dziecięcego, współpraca asystenta z pracownikiem socjalnym czy wsparcie w sytuacjach kryzysowych;
- we wszystkich rodzinach wywiad środowiskowy przeprowadzano od trzech do 12 dni po powzięciu przez MOPS informacji o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, a asystenci rodziny zostali przydzielani maksymalnie po trzech dniach od przeprowadzenia wywiadu;
- w jednym przypadku praca z rodziną została zakończona z powodu zmiany miejsca zamieszkania rodziny, której postawa rodzicielska powoli ulegała

⁴¹ Uchylone z dniem 1 stycznia 2022 r.

⁴² Dz. U. poz. 1296

⁴³ Dz. U z 2022 r. poz. 447; dalej: ustawa o wspieraniu rodziny.

zmianie na lepsze, a zmiana otoczenia i wynajęcie mieszkania w innej miejscowości miała stanowić element poprawy sytuacji rodziny;

- w dokumentacji żadnej z rodzin nie odnotowano zastosowania poszczególnych form wsparcia wymienionych w art. 10 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny, tj. konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych, pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego, organizowania dla rodzin grup wsparcia lub samopomocowych.

Jak wyjaśniła Kierownik MOPS, ocena sytuacji i oczekiwania zgłaszane przez rodziny prowadziły do uznania, że wsparcie asystenta rodziny było wystarczającą formą wsparcia dla tych rodzin. Podkreśliła, że niezależnie od tego, część tych rodzin korzystała ze stałej pomocy Ośrodka w tym systematycznej pracy socjalnej. Ponadto asystent rodziny w trakcie pracy z rodziną informował o możliwych formach wsparcia i pomocy w zależności od potrzeb.

(akta kontroli str. 1475-1476, 1518)

2.6. Prawidłowość realizacji wsparcia w placówkach wsparcia dziennego

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym Świetlicy, dokumentacja dziecka uczęszczającego do Świetlicy składała się z karty uczestnictwa w zajęciach, w której zamieszczano dane dziecka, informacje o chorobach i przyjmowanych lekach, dane opiekunów oraz kwotę dochodów rodziny, formy świadczeń pomocy społecznej, z których korzystała rodzina oraz informację o ewentualnym problemie alkoholowym rodziny. Na etapie przyjęcia dziecka do Świetlicy nie przeprowadzano diagnozy jego potrzeb związanych z problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz rozwojowymi, a także nie określano zakresu działań realizowanych na rzecz dziecka. Jak wyjaśniła Kierownik MOPS, *Świetlica była miejscem, gdzie dzieci i młodzież z rodzin, w których wystąpił problem alkoholowy lub są niewydolne wychowawczo, mogły otrzymać wsparcie w zakresie, w którym dom rodzinny tego nie zapewniał. W zajęciach Świetlicy brały udział dzieci ze środowisk znanych pracownikom socjalnym Ośrodka, najczęściej od wielu lat korzystający z innych świadczeń pomocy społecznej. Środowisko rodzinne i potrzeby dzieci były rozpoznane, a informacje te zawarte były w wywiadach środowiskowych. Podstawowy zakres działalności świetlicy miał charakter środowiskowy a nie terapeutyczny, dlatego w procesie rekrutacji nie była dokonywana diagnoza indywidualnych potrzeb każdego dziecka. Aby prowadzić indywidualną działalność terapeutyczną konieczne byłoby dysponowanie zespołem pracowników o specjalistycznych kompetencjach zawodowych, a taką kadrą w ilości koniecznej dla działalności terapeutycznej Ośrodek nie dysponował.*

W ramach zajęć grupowych prowadzonych w Świetlicy, dzieci korzystały z zajęć tematycznych dotyczących zbliżających się świąt, pór roku czy zdrowego trybu życia, a także z zajęć terapeutycznych o tematyce uzależnień, szkodliwości spożywania alkoholu i zażywania używek oraz arteterapii, ergoterapii, biblioterapii, muzykoterapii i zajęć z psychologiem. W Świetlicy odbywały się także spotkania prowadzone przez policjantów czy pracowników medycznych o tematyce uzależnień, bezpieczeństwa czy pierwszej pomocy. Stałymi elementami pracy z dziećmi była pomoc w odrabianiu lekcji, zajęcia reedukacyjne i wyrównawcze z zakresu pisania, czytania i liczenia, a także ćwiczenia służące doskonaleniu percepcji wzrokowo-słuchowo-ruchowej, kształtowaniu rozwoju emocjonalnego oraz zajęcia z organizacji czasu wolnego.

Pracownicy Świetlicy byli w stałym kontakcie z rodzicami/opiekunami uczniów uczęszczających na zajęcia oraz organizowali spotkania w celu omówienia zasad opieki wychowawczej w placówce.

(akta kontroli str. 1036-1061, 1160-1176, 1391-1392)

MOPS nie świadczył pomocy w formie mieszkań chronionych ani rodzin wspierających. W okresie badanym nie realizował żadnych zadań związanych z kierowaniem do domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

(akta kontroli str. 690-695)

2.7. Prawidłowość kierowania osób do dziennych domów pomocy

Liczba wydanych pozytywnych decyzji o skierowaniu do Domu Seniora, wyniosła po 18 w 2019 i 2020 r. oraz 17 w 2021 r. W kontrolowanym okresie nie wydano decyzji odmownych. W MOPS nie wystąpiły przypadki rezygnacji spowodowanej wysokością opłat za udział w zajęciach. Rezygnacja z uczestnictwa z reguły była spowodowana przyczynami zdrowotnymi.

Szczegółowa analiza pięciu decyzji kierujących do Domu Seniora wykazała, iż:

- czas oczekiwania na miejsce w Domu od dnia wydania skierowania wynosił maksymalnie pięć dni;
- wszystkie wnioski w sprawie przyznania pomocy w formie uczestnictwa w zajęciach Domu były kompletne, a wnioskodawcy spełniali warunki do skorzystania z tego wsparcia. Występujące w badanych sprawach okoliczności (tj. choroby przewlekłe, podeszły wiek, samotność czy trudności w codziennych czynnościach) uzasadniały przyznanie wnioskowanej pomocy;
- zgodnie z regulaminem Domu, każdorazowo wydanie decyzji poprzedzono analizą kwestionariusza zgłoszeniowego, wniosku o przyjęcie do Domu, zaświadczenia lekarskiego o braku przeciwwskazań do udziału w zajęciach, a także po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 sierpnia 2016 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego⁴⁴ oraz rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 8 kwietnia 2021 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz art. 107 ustawy o pomocy społecznej;
- wszystkie decyzje wydawano terminowo, zgodnie z dyspozycją art. 35 § 3a i oraz informowano o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy zgodnie z treścią art. 36 Kpa;
- decyzje zawierały wymagane elementy, określone przepisami art. 107 § 1 i § 3 Kpa, a także pouczenie o przysługującym trybie odwoławczym, zgodnie z art. 127 § 1 Kpa oraz o konieczności niezwłocznego poinformowania MOPS o każdej zmianie w ich sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej wiążącej się z podstawą do przyznania świadczeń lub ponoszenia odpłatności, zgodnie z art. 109 ustawy o pomocy społecznej.
- we wszystkich przypadkach prawidłowo wyliczano dochód przypadający na jedną osobę;
- prawidłowo ustalano wysokość opłat za pobyt w Domu, zgodnie z uchwałą Nr XLVI/331/2017 Rady Miasta Brzeziny z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodku wsparcia – Dziennym Domu Senior+ w Brzezinach (kwoty te wahały się od 56,48 zł do 135,44 zł miesięcznie);
- w żadnej z analizowanych spraw wnioskodawcy nie wnioskowali o zwolnienie (częściowe lub całkowite) z opłat oraz nie wydano decyzji zwalniających;

⁴⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 1788; rozporządzenie uchylone z dniem 15 listopada 2021 r.

- decyzje ustalające wysokość odpłatności były każdorazowo zmieniane po zmianie dochodu osoby korzystającej, a wysokość odpłatności w decyzjach zmieniających była ustalana prawidłowo.

(akta kontroli str. 818-825, 1462-1463, 1519-1520)

2.8. Prawidłowość realizowania procedury „Niebieskie Karty”

W kontrolowanym okresie liczba wszczętych procedur Niebieskiej Karty na terenie Miasta Brzeziny wyniosła odpowiednio: 17, 14, 11 i 10, z czego jedna w 2019 r. dotyczyła osoby niepełnoletniej.

W 2019 r. zakończono 19 procedur, w 2020 r. – 14, w 2021 r. – 16, natomiast w I półroczu 2022 r. – jedną. W każdym z tych przypadków, przyczyną zamknięcia sprawy było ustanie przemocy w rodzinie oraz zrealizowanie indywidualnego planu pomocy. Wszczęcie procedury przez pracowników MOPS nastąpiło jedynie w dwóch przypadkach (po jednym w 2020 r. i 2021 r.), co zostało objęte szczegółowym badaniem. Analiza dokumentacji wykazała iż:

- we wszystkich przypadkach osobą, co do której istniało podejrzenie, że była dotknięta przemocą w rodzinie była osoba dorosła;
- wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” we wszystkich badanych sprawach nastąpiło po raz pierwszy oraz w obecności osoby, co do której istniało podejrzenie, że była dotknięta przemocą w rodzinie;
- rozmowy przeprowadzono w warunkach zapewniających prywatność osobie, co do której istniało podejrzenie, że była dotknięta przemocą w rodzinie, bez udziału osoby stosującej przemoc;
- pracownik socjalny zdiagnozował sytuację i potrzeby osoby pokrzywdzonej i udzielił jej kompleksowych informacji o możliwościach uzyskania pomocy;
- nie wystąpiły okoliczności, w których sytuacja wymagałaby zorganizowania dostępu do pomocy medycznej oraz schronienia w całodobowej placówce świadczącej pomoc;
- wypełnione formularze „Niebieska Karta – A” zostały przekazane do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego odpowiednio w następnym dniu i po siedmiu dniach od ich wypełnienia, zgodnie z § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”⁴⁵;
- w dwóch badanych przypadkach nastąpiło zakończenie procedury⁴⁶;
- na podstawie wypełnionych formularzy Niebieskiej Karty nie można było ustalić czy pracownik socjalny przeprowadził rozmowy z osobami podejrzanymi o stosowanie przemocy oraz poinformował te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii.

(akta kontroli str. 1142-1145)

2.9. Prawidłowość realizowania projektów socjalnych i programów osłonowych

MOPS nie realizował projektów socjalnych lub programów osłonowych w zakresie wsparcia osób i rodzin w związku z ich problemami spowodowanymi pandemią COVID-19. Jak wyjaśniła Kierownik, pomoc realizowana na podstawie projektów rządowych była wystarczająca.

(akta kontroli str. 1391-1392)

⁴⁵ Dz. U. Nr 209, poz. 1245.

⁴⁶ W jednym przypadku na podstawie postanowienia prokuratury, w którym odmówiono wszczęcia postępowania w kierunku osoby, wobec której istniało podejrzenie, że stosowała przemoc w rodzinie; w drugim przypadku w związku z opuszczeniem przez ofiarę przemocy wspólnego mieszkania oraz umieszczeniem sprawcy przemocy w ośrodku zamkniętym w celu odbycia terapii.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie realizację przez MOPS zadań z zakresu udzielania pomocy na rzecz osób i rodzin przeżywających trudności w okresie pandemii COVID-19 oraz jej efekty.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, 24 października 2022 r.

Kontroler
Izabela Sawicka-Sekrecka
Inspektor kontroli państwowej

podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi
p.o. Dyrektor
Piotr Walczak

podpis

